Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ
про результати відвідування комунальної установи «Запорізький дитячий будинок-інтернат» Запорізької обласної ради

20.03.2026

м. Запоріжжя, 2026

І. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19[1], 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 20.03.2026 групою НПМ здійснено відвідування комунальної установи «Запорізький дитячий будинок-інтернат» Запорізької обласної ради (далі – установа, інтернат).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Короткова Юлія Леонідівна, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Бізденежний Сергій Романович, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Установа знаходиться за адресою: вул. Донецька, 18, м. Запоріжжя, Запорізька область, 69096.

Директор установи – Гончаренко Людмила Вікторівна.

Відповідно до Положення про комунальну установу «Запорізький дитячий будинок-інтернат» Запорізької обласної ради (далі – Положення), затвердженого рішенням Запорізької обласної ради від 24.10.2019 № 13, інтернат є стаціонарною соціально-медичною установою для постійного або тимчасового проживання дітей з інвалідністю віком від 4 до 18 років, вихованців відділень (груп) паліативного догляду (далі - вихованці), осіб з інвалідністю віком до 35 років, підопічних відділень (груп) підтриманого проживання (далі - підопічні) з порушеннями фізичного, інтелектуального розвитку та психічними розладами, які за станом здоров'я потребують стороннього догляду, побутового обслуговування, медичної допомоги, освітніх послуг, комплексу реабілітаційних заходів і згідно з медичним висновком не мають протипоказань для перебування в установі незалежно від наявності осіб, зобов'язаних згідно із законом їх утримувати.

Інтернат є підпорядкованим, підзвітним та підконтрольним Запорізькій обласній раді та за галузевою спрямованістю підвідомчим Департаменту соціального захисту населення Запорізької обласної державної адміністрації.

У зв'язку з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України, діти, які перебували в інтернаті, були евакуйовані. Наразі установа опікується повнолітніми підопічними, які були переміщені (евакуйовані) з психоневрологічних інтернатів Запорізької області.

Установа отримала ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальностями: організація і управління охороною здоров'я, педіатрія, терапія, дитяча психіатрія, фізіотерапія, психіатрія; за

спеціальностями молодших спеціалістів з медичною освітою: сестринська справа, стоматологія.

Первинну медичну допомогу підопічні отримують відповідно до декларацій, укладених з сімейним лікарем, згідно з Порядком вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та форми декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19.03.2018 № 503.

Відповідно до наказу Департаменту соціального захисту населення Запорізької обласної державної адміністрації від 04.03.2026 № 46 «Про ліжкову мережу установ соціального захисту населення Запорізької обласної ради», планова місткість установи становить 165 ліжко-місць.

На день відвідування в установі перебувало 163 підопічних, з них 43 жінки та 120 чоловіків. Із загальної кількості 15 осіб є ліжковими хворими та 19 осіб, які відносяться до маломобільних груп населення.

Відповідно до наданої адміністрацією установи інформації, 86 підопічних визнано у встановленому порядку недієздатними. Над 57 підопічними опіку здійснює керівник установи, 29 підопічним призначено інших опікунів.

Протягом 2025 року померло 4 підопічних інтернату віком від 56 до 78 років. Основні причини смерті: атеросклеротична хвороба серця, двобічна вогнищева полісегментарна серозна пневмонія, двобічна бактеріальна пневмонія.

У 2026 році, станом на дату відвідування, в інтернаті померло 2 підопічних віком від 71 до 72 років. Основні причини смерті: атеросклеротична хвороба серця, хронічна ішемія головного мозку.

Фінансування установи на 2026 рік затверджено у розмірі 30 661 107,00 грн, з них 26 878 727,00 грн – загальний фонд, 3 782 380,00 грн – спеціальний фонд.

Штатна чисельність працівників інтернату, відповідно до затвердженого штатного розпису, становить 151 штатну одиницю, з яких фактично укомплектовано 91.

Інтернат розташований на огородженій території, яка утримується в належному санітарному стані та є озелененою. На території облаштовані зони відпочинку з павільйонами та лавами (фото 1, 2), а також спортивні майданчики для занять фізичною активністю.

Підопічні мешкають у триповерховому житловому корпусі. Працівниками проводиться належне прибирання в житлових кімнатах та приміщеннях загального користування. Організовано належний догляд за підопічними, які потребують постійного стороннього догляду та допомоги. Персоналом установи забезпечується комплексний супровід таких осіб, що включає допомогу у прийомі їжі, проведенні гігієнічних процедур, підтриманні особистої охайності, а також у щоденному побутовому обслуговуванні.

В інтернаті облаштовано фізіотерапевтичний та стоматологічний кабінети (фото 3, 4). Наявна кімната для зустрічей підопічних з відвідувачами, кімнати для

відпочинку, у яких встановлено телевізори (фото 5), а також кімната праці, де підопічні мають можливість займатися творчою діяльністю (фото 6).

Підопічні інтернату забезпечені чотириразовим харчуванням.

Під час відвідування група НПМ провела конфіденційне спілкування з 17 підопічними та 7 працівниками установи. Підопічні мали доглянутий зовнішній вигляд, охоче спілкувалися з представниками групи НПМ, надавали відповіді на поставлені запитання та ділилися інформацією про умови перебування в інтернаті. Більшість підопічних відзначила доброзичливе ставлення з боку персоналу. Скарг з боку підопічних щодо жорстокого поводження, якості догляду чи умов проживання не надходило.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування закладу групою НПМ здійснено 17.04.2025, за результатами якого виявлено порушення прав:

на життя та безпеку;

на охорону здоров'я та медичну допомогу;

осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення;

на повагу до приватного і сімейного життя;

на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло.

За результатами попереднього відвідування НПМ вносились такі рекомендації:

1. Запорізькій обласній військовій адміністрації, Запорізькій обласній раді:

вжити невідкладних заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності установи;

забезпечити контроль за додержанням прав підопічних;

сприяти у вирішенні питання щодо облаштування укриття з урахуванням вимог чинного законодавства.

2. Комунальній установі «Запорізький дитячий будинок - інтернат» Запорізької обласної ради:

обладнати найпростіше укриття автоматичною системою пожежної сигналізації та засобами доступу для маломобільних груп населення;

забезпечити одержання ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики – психіатрія;

вжити заходів щодо приведення медичної документації у відповідність до вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 14.02.2012 № 110 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування»;

забезпечити проведення щорічного огляду підопічних лікарсько-консультативною комісією за участю лікаря-психіатра з метою вирішення питання щодо доцільності їх подальшого перебування в інтернаті;

забезпечити документування фактів тілесних ушкоджень відповідно до вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 02.02.2024 № 186;

обладнати житлові кімнати інтернату кнопками виклику персоналу;

привести приміщення установи у відповідність до вимог ДБН В.2.2-40:2018;

забезпечити дотримання права на приватність у туалетних та душових приміщеннях;

забезпечити дотримання норм житлової площі на особу відповідно до вимог ДБН В.2.2-18:2007;

забезпечити облаштування житлових кімнат інтернату відповідно до Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, осіб з інвалідністю в інтернатних установах соціального захисту населення;

забезпечити дотримання вимог Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», а також інших нормативно-правових актів, що регулюють питання організації безпечного харчування, санітарно-гігієнічних умов і контролю якості продуктів в установі.

У ході відвідування 20.03.2026 встановлено, що рекомендації надані за результатом попереднього відвідування виконані частково.

ІІ. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на життя та безпеку (стаття 27 Конституції України).

1. Групою НПМ встановлено, що інтернат розташований менш як за 100 кілометрів від адміністративної межі між тимчасово окупованою територією та іншою територією України, де ведуться бойові дії. Відповідно до пункту 4 Порядку тимчасового переміщення (евакуації) дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, та їх повернення за місцем постійного проживання (перебування), а в разі виїзду за межі України - в Україну, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2023 № 546, під час воєнного стану в обов'язковому порядку здійснюється тимчасове переміщення (евакуація) дітей та осіб, які цілодобово перебувають у закладах, розташованих на відстані менш як за 2 кілометри від суб'єктів господарювання, що мають важливе значення для національної економіки і оборони держави, віднесених до відповідних категорій цивільного захисту (особливої важливості, першої чи другої), та/або менш як за 100 кілометрів від адміністративної межі між тимчасово окупованою територією та іншою територією України, де не ведуться бойові дії, лінії бойового зіткнення, або менш як за 50 кілометрів від державного кордону України з Російською Федерацією, Республікою Білорусь.

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України).

2. Медична документація установи не відповідає вимогам наказу Міністерства охорони здоров'я України від 14.02.2012 № 110 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування». В установі не ведеться форма первинної облікової документації № 025/о «Медична карта амбулаторного хворого», замість передбаченої форми медичні працівники ведуть форму № 003/о «Медична карта стаціонарного хворого».

3. Під час аналізу медичної документації, зокрема медичних карт підопічних, виявлено, що не всі підопічні або їхні законні представники заповнюють необхідні форми первинної облікової документації (форма № 003-7/о «Усвідомлена згода особи на проведення психіатричного огляду» та форма № 003-8/о «Усвідомлена згода особи на амбулаторну психіатричну допомогу»), які затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 15.09.2016 № 970. Відсутність оформлених документів не забезпечує підтвердження згоди підопічного чи його законного представника на медичне втручання.

4. Незважаючи на наявність в установі випадків отримання підопічними тілесних ушкоджень, медичними працівниками не складається довідка про фіксацію тілесних ушкоджень (форма первинної облікової документації № 511/о) відповідно до вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 02.02.2024 № 186. Зазначену довідку необхідно заповнювати у разі виявлення у особи будь-яких тілесних ушкоджень, незалежно від характеру їх походження, як у закладах з надання психіатричної допомоги, так і в закладах соціального захисту населення.

5. Житлові кімнати ліжкових підопічних не обладнані кнопками виклику персоналу для цілодобового контакту з персоналом. У разі виникнення потреби в екстреній медичній допомозі, у ліжкових підопічних виникає проблема у швидкому та своєчасному зверненні за допомогою до медичних працівників.

Порушення права на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 48 Конституції України).

6. У ході відвідування групою НПМ зафіксовано перенаселення в житлових кімнатах інтернату, що є порушенням норм житлової площі на одну особу та не відповідає вимогам ДБН В.2.2-18:2007 «Будинки і споруди. Заклади соціального захисту населення». Зазначене створює умови, за яких порушуються передбачені чинним законодавством норми площі на особу 8-10 м^2 (фото 7, 8, 9).

7. У порушення Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, затверджених

наказом Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 № 857 (далі – Мінімальні норми), в кімнатах недостатня кількість твердого інвентарю, а саме: приліжкових тумб, стільців за кількістю місць, столів.

8. Під час відвідування встановлено, що не всі підопічні інтернату забезпечені одягом і взуттям відповідно до Мінімальних норм. Зазначене, зокрема, стосується підопічних, які були переміщені до інтернату у січні 2026 року з іншої інтернатної установи.

9. Групою НПМ зафіксовано порушення умов зберігання продуктів харчування в холодильному обладнанні харчоблоку, зокрема недотримання правил товарного сусідства (спільне зберігання риби та молочної продукції), що не відповідає вимогам статті 49 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» (фото 10, 11). Порушення правил товарного сусідства може призвести до перехресного забруднення, що збільшує ризик харчових отруєнь.

Окрім того, виявлено немарковані продукти харчування, що суперечить пункту 1 статті 32 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів». Зазначене не дає можливості визначити їх терміни придатності та відповідність умов зберігання (фото 12, 13).

Зазначені у даному пункті порушення усунені у день відвідування, про що повідомлено групу НПМ.

Порушення прав осіб з інвалідністю та маломобільних осіб (стаття 9 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю).

10. Під час відвідування групою НПМ встановлено, що не всі приміщення інтернату у повній мірі пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, що не відповідає вимогам державних будівельних норм В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення», а саме:

вхід до найпростішого укриття не обладнаний засобами безбар’єрного доступу (фото 14). Відсутність елементів доступності, зокрема пандусів чи інших пристосувань, унеможливлює або суттєво обмежує доступ осіб з інвалідністю та маломобільних підопічних до укриття у разі надзвичайної ситуації, створює загрозу їхній безпеці;

житловий корпус не обладнано ліфтом або підйомником, що унеможливлює організацію прогулянок для маломобільних та ліжкових підопічних, які проживають на другому та третьому поверсі інтернату. У разі термінової потреби в медичній допомозі або необхідності транспортування підопічних до лікарні персоналу доводиться прикладати значних зусиль для переміщення маломобільних або ліжкових підопічних, що може призвести до затримки в наданні медичної допомоги;

у коридорах житлових корпусів відсутні горизонтальні поручні для полегшення пересування підопічним, які відносяться до маломобільних груп населення (фото 15);

більшість санітарно-гігієнічних приміщень інтернату не відповідають вимогам доступності (інклюзивності) для осіб з інвалідністю та маломобільних підопічних.

Порушення права на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8 Європейської конвенції з прав людини).

11. Ліжка у житлових кімнатах розміщені впритул одне до одного, що не забезпечує належного рівня особистого простору підопічних.

Житлові кімнати для двох і більше осіб не облаштовано ширмами для забезпечення приватності під час переодягання, проведення санітарно-гігієнічних процедур ліжковим підопічним.

Санвузли, призначені для одночасного користування двома особами, обладнані напівпрозорими перегородками та не мають дверцят (фото 16). Душові не оснащені шторками або ширмами (фото 17).

Зазначені умови призводять до порушення конфіденційності та створюють ризики стороннього спостереження, негативно впливаючи на психологічний комфорт і гідність підопічних.

ІІІ. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Запорізькій обласній військовій адміністрації, Запорізькій обласній раді:

вжити заходів щодо евакуації підопічних інтернату до інших інституційних закладів, розташованих у більш безпечних регіонах України;

вжити заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності установи;

переглянути планову кількість ліжко-місць в установі для запобігання перенаселенню та забезпечення відповідності нормативам житлової площі на одну особу.

2. Комунальній установі «Запорізький дитячий будинок-інтернат» Запорізької обласної ради:

привести медичну документацію підопічних у відповідність до вимог законодавства, зокрема забезпечивши ведення медичних карт підопічних за формою № 025/о;

забезпечити отримання від підопічних або їх законних представників усвідомленої згоди на проведення психіатричного огляду та амбулаторної психіатричної допомоги;

забезпечити документування фактів тілесних ушкоджень відповідно до вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 02.02.2024 № 186;

оснастити житлові кімнати ліжкових підопічних кнопками виклику персоналу;

забезпечити дотримання норм житлової площі на одну особу;

забезпечити облаштування житлових кімнат інтернату відповідно до Мінімальних норм, зокрема шляхом забезпечення необхідним твердим інвентарем (приліжковими тумбами, стільцями, столами);

забезпечити підопічних одягом та взуттям відповідно до Мінімальних норм;

дотримуватися встановлених вимог щодо товарного сусідства та маркування продуктів харчування;

привести приміщення установи у відповідність до вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення», зокрема шляхом забезпечення безбар'єрного доступу до укриття, встановлення підйомного пристрою у житловому корпусі, облаштування коридорів житлових приміщень горизонтальними поручнями, обладнання санітарно-гігієнічних приміщень для користування особами з інвалідністю та маломобільними особами;

забезпечити дотримання права підопічних на приватність у житлових кімнатах та санітарно-гігієнічних приміщеннях.

Додатки: фотоматеріали на 3 арк. в 1 прим.

Керівник групи НПМ
Головний спеціаліст Відділу сприяння
роботі регіональних представництв
Секретаріату Уповноваженого Верховної
Ради України з прав людини **Юлія КОРОТКОВА**

Фотоматеріали:

Фото 1

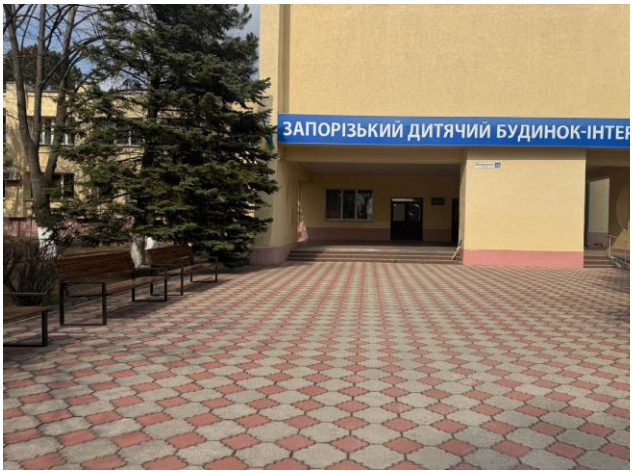

Фото 2

Фото 3

Фото 4

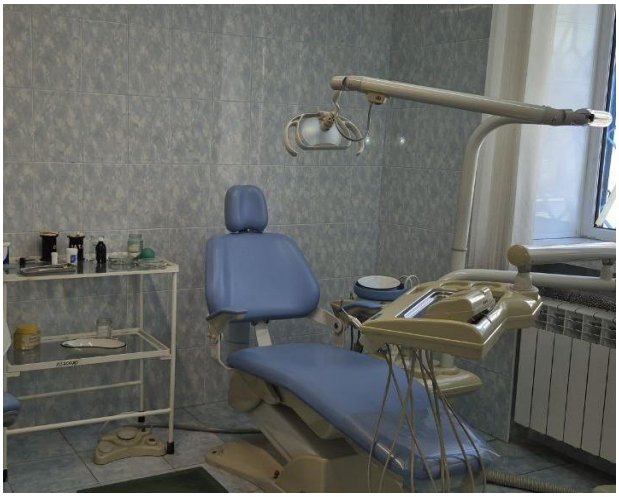

Фото 5

Фото 6

Фото 7

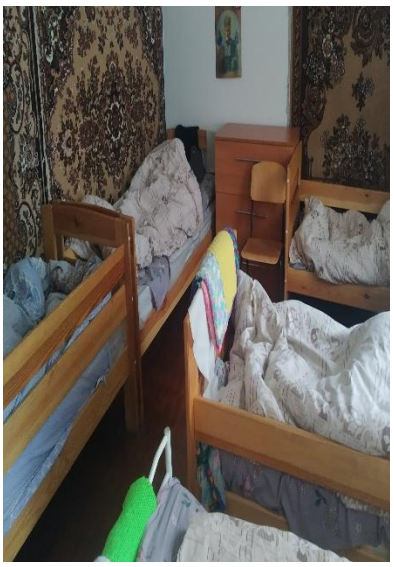

Фото 8

Фото 9

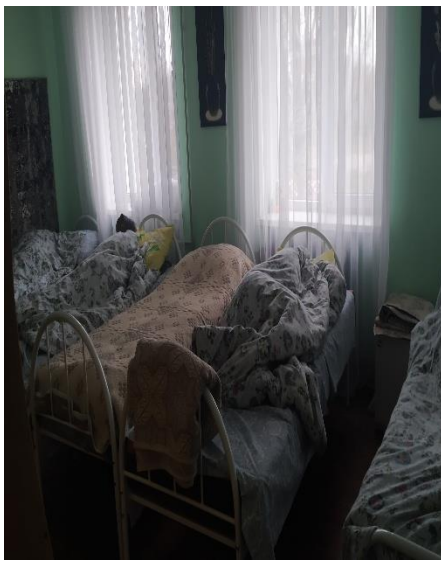

Фото 10

Фото 11

Фото 12

Фото 13

Фото 14

Фото 15

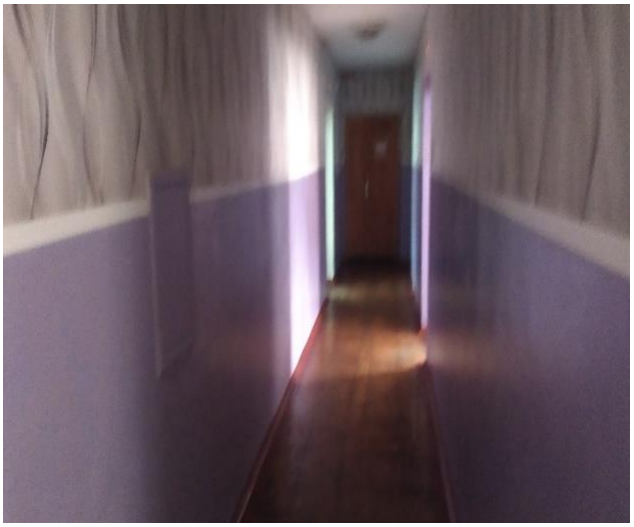

Фото 16

Фото 17

